

καὶ ἄλλα μικρότερα φύλα κυριαρχοῦσι τῶν Βάαλ Πένσεν ἢ Βακαλα-
χάρη, οὕτως τηροῦσιν ἐν καταστάσει διαρκοῦς δουλείας, χρησιμο-
ποιοῦντες αὐτοὺς ὡς κυνηγούς, συλλογεῖς πτερῶν στρουθοκαμήλου καὶ
ὡς ποιμένας τῶν πλεοναζόντων αὐτῶν ποιμνίων καὶ ἀγελῶν. Ἀξιοση-
μείωτον ὅτι ἐν τοῖς Βακαλγούταις ὑπὸ τὴν συνετήν καὶ εὐμενῆ κυ-
βέρνησιν τοῦ Κάμα, τὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Βάαλ Πένσεν σύστημα σχε-
δὸν κατηργήθη ἢ μεγάλως ἐβελτιώθη. Οἱ Βάαλ Πένσεν δὲν ἔχουσιν
οἰαδὴποτε δικαιώματα ἐν τῷ συστήματι τῶν φύλων, ἀλλ' εἶναι δοῦλοι
μὴ ἔχοντες κτήνη παρ' αὐτοῖς ἢ πρόβατα, ἢ αἰγας· ἐκτὸς τῶν τοῦ
κυρίου αὐτῶν, περὶ ὧν μεριμῶσιν, ὅ,τι δῆποτε ἔχον συλλέξῃ τις τῶν
Βάαλ Πένσεν ἐκ θήρας δέον αὐστηρότητα νὰ προσλογισθῇ. ὅτε δὲ κατὰ
διαφόρους περιόδους ἀρχηγός τις ἢ αὐτὸς ὁ ἀνώτατος ἀρχηγός περιο-
δεύει πρὸς εἰσπραξίν τῶν φόρων, ὁ ταλαίπωρος δοῦλος ὀφείλει νὰ παρα-
δώσῃ πᾶν ὅ,τι συνέλεξε δι' ἀπείρων κόπων καὶ μεγάλης δεξιότητος
καὶ νὰ δώσῃ λόγον δι' ἑκάστον κτήνος, ὅπερ ὁ κύριος ἐνεπιτεύθη αὐτῷ
πρὸς φρούρησιν. Ἀλλοίμονον ἂν ἡ θρησκευτικὴ περίοδος ὑπῆρξεν ἄγονος
ἢ ἂν τὰ ἄγρια θηρία προὔξενον καταστροφὰς ἐν τοῖς εἰς τοιοῦτους
δοῦλους ἐμπεπιστευμένοις ποιμνίοις. Αὐτοὶ οὗτοι, ὁ δοῦλος καὶ ἡ οἰκο-
γένεια αὐτοῦ ὀφείλουσι νὰ πληρώσωσιν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὴν
ζημίαν ἀνηλεῶς μαστιγούμενοι· οὐχὶ σπανίως μάλιστα θηριώδης θά-
νατος εἶναι ἡ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπιβλαβὴς ποινή. Καὶ αὐτὰ
τὰ τέκνα καὶ αἱ γυναῖκες τοῦ Βάαλ Πένσεν δὲν ἀνέχουσιν αὐτῷ ἀλλὰ
δύνανται νὰ συλληφθῶσι καὶ ν' ἀπαχθῶσιν εἰς ὑπηρεσίαν ἢ εἰς ἀθεμί-
τους σκοπούς.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ, οἱ ἀτυχεῖς Βάαλ Πένσεν ὑφίστανται μέχρι τῆς σή-
μερον καὶ μάλιστα ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας τῆς βρε-
τανικῆς Βεχουαναλάνδης καὶ τῆς Βεχουαναλαγδικῆς προστατείας ἐν κα-
ταστάσει σκληρᾶς καὶ ταπεινῆς δουλείας, παραχρῶμενον κτήμα ἀγε-
ρώου τινός καὶ ἀποτόμου ἀρχηγοῦ, ὅστις ὅμως ζῇ ὁ ἴδιος μετὰ πολλῆς
τῆς εὐμηνίας ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς ἀνάσσης τῆς Ἀγγλίας. Τὰ μόνα
κτῆματα τοῦ Βάαλ Πένσεν εἶναι πιθανῶς ὁ δερμάτινος αὐτοῦ χιτῶν,
ἀκατέργαστος πίθος, ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες αὐτοῦ συλλέχουσι τὸ ὀλίγιστον
ἄλλως ὕδωρ καὶ εἴτι ἄλλο παραπλήσιον. Ἀδύνατον νὰ ὑπολογισθῇ καὶ
κατὰ προσέγγισιν ἔτι ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἀτυχοῦς τούτου λαοῦ, γιλιᾶδες τι-
νὲς αὐτῶν ὅμως εἰσὶ διεσκορπισμένοι ἀνὰ τὴν Καλαχάρην εἰς τὴν Βε-
χουαναλάνδην. Ἐν νεωτέρᾳ ἐποχῇ ὑπῆρξαν περιπτώσεις, καθ' ἃς οἱ
ἀτυχεῖς Βάαλ Πένσεν ἐπειράθησαν ν' ἀντιστῶσιν εἰς τοὺς καταπιέ-
ζοντας αὐτοὺς ἀρχηγούς καὶ νὰ διατηρήσωσι μίαν ἢ δύο αἰγας ὡς ἴδια
αὐτῶν κτῆματα. Ἐν τούτοις ἅπασι μὲν ὁ θάνατος ὑπῆρξεν ἡ σκληρὰ
τιμωρία τῆς τοιαύτης ἀντιστάσεως, ἐν ἄλλαις δὲ περιπτώσεσι παν-
τοειδεῖς διεπράχθησαν κατὰ τῶν ἀντιστάντων σκληρότητες, ὅταν ἦλθεν
ἡ στιγμή τῆς πρὸς συλλογὴν τῶν φόρων ἐτήσιας περιόδου τῶν
ἀρχόντων.

Φυσικῶς ἐξεταζομένη ἡ Καλαχάρη δὲν δύναται νὰ κληθῇ κυριο-
λεκτικῶς ἔρημος. Πανταχοῦ ἀναφαίνεται μακρὰ πλουσία γλῶσση, δι' ἣς
ποίμνια δύνανται νὰ τραφῶσιν ἐντελέστατα· μέγα μέρος αὐτῆς καλύ-
πτεται ὑπὸ εὐρέων δασῶν ἀκακίας καὶ λοιπῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν
βετῶν ὀλόκληρος ἡ εὐρεῖα αὕτη χώρα καλύπτεται ὑπὸ ὀλοπρασίνου
πέπλου καὶ παρουσιάζει ἀπόψεις λαμπρῶν ποιμνικῶν καὶ ἀγροτικῶν
ρηνῶν, ὥστε οὐδὲν μέρος τῆς Ἀφρικῆς ὑπερβάλλει. Ἐν τοῖς βορείοις
τιμήμασιν ἄφρονος ὑπάρχει θήρα καὶ ἡ στρουθοκάμηλος πανταχοῦ τῆς
χώρας ταύτης ἀναφαίνεται. Ἀν μάλιστα ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐν αὐτῇ ἀνόρου-
ξις φρεάτων καὶ ἄλλαι τινὲς μεταρρυθμίσεις ἐφαρμοσθῶσιν ἡ Καλαχάρη
θ' ἀποτελέσῃ μίαν τῶν πλουσιωτάτων καὶ γονιμοτάτων εἰς κτηνοτρο-
φίαν χωρῶν τῆς Νοτ. Ἀφρικῆς. Ἡδὴ ἀγροὶ ἐχωρίσθησαν, μεγάλα ἐκτά-
σεις γῆς ἐξησφαλίσθησαν ὑπὸ θηρευτῶν δι' ἐπὶ τούτῳ ἀδείας καὶ μι-
κρὰ ἀρωγῇ ἐκ μέρους τοῦ ἐπὶ τῶν ἀποικικῶν ἀγγλικῶν ὑπουργείου δύνα-
ται νὰ καταστήσῃ τὴν χώραν ταύτην πολέμιον καὶ νὰ λυτρώσῃ καὶ
τοὺς ἐν αὐτῇ ἀτυχεῖς Βάαλ Πένσεν ἐκ τῆς ἀθλίας καταστάσεως, ἐν ᾗ
τανῦν διαβιῶσιν.

Παράδοξον χειρουργικὸν ἀνέκδοτον.—Χειρουργός τις ἄγγλος
διηγεῖται τὸ ἐξῆς παράδοξον ἀνέκδοτον περὶ παιδὸς τραυματισθέντος εἰς
τὴν κεφαλὴν διὰ σφαίρας.

Ἡ σφαῖρα εἶχεν εἰσέλθει διὰ τοῦ μετώπου καὶ ὁ παῖς ἐνομίσθη
κατὰ πρῶτον νεκρός. Ὅταν ἐκλήθη ὁ χειρουργός, ἐξήτασε τὸ τραῦμα
καὶ εἶπεν ὅτι ἡ σφαῖρα εὗρίσκετο ἐν τῷ ἔγκεφαλῳ, πρὸς τοῦτοις ὅμως
ὅτι τὸ παιδίον δὲν ἦτο νεκρόν. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἤρξατο νὰ διδῇ ση-
μεῖα περισσotέρας ζωῆς καὶ ὀλίγον κατ' ὀγίλον ἀνέρρωνεν. Μικρὰ πα-
ράλυσιν τῶν μελῶν, ἣτις εἶχεν ἐπέλθει αὐτῷ κατ' ἀρχάς, παρήλθε
καὶ ὁ παῖς ἐθεραπεύθη ἐντελῶς. Τὸ παράδοξον εἶναι, ὅτι ἐνῷ ἐλησμο-
νῆτε τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν, ἦν ἐγνώριζε πρὶν τραυματισθῆναι,
ἡ περὶ τὴν ἀριθμητικὴν ἰδιοφυΐα του ἐνεδυναμώθη. Ὁ παῖς ἀπέθανε δέ-
κα ἔτη βραδύτερον, κτυπήσας εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς κεφαλῆς ἀκρι-
βῶς εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος ἐκείνου, ἐξ οὗ εἶχεν εἰσέλθει ἡ σφαῖρα ἐν
τῇ κεφαλῇ του. Γενομένης δὲ νεκροψίας ἐπ' αὐτοῦ, ἀνευρέθη ἡ σφαῖρα
βεβουλισμένη ἐν τῷ ἔγκεφαλῳ του.

Η " ΑΙΘΙΟΠΙΣ. "

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Περὶ τὸν νεκρὸν καὶ τὰ ὄπλα τοῦ πεδόντος Πηλεΐδου ἐξηγέ-
θη λυσώδης ἀγὼν μεταξύ τῶν ἐχθρικών στρατοπέδων, διαρκέσας
ἐπὶ ὅλην ἡμέραν, οὕτως ὥστε τὰ σώματα τῶν φονευθέντων περὶ
τὸν ἥρωα ἀπετέλεσαν πιαμεγέθη σωρόν, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους
ἐπεμύεν ὁ Ζεὺς δεινὴν θύελλαν, καθ' ἣν ἠδυνήθησαν νὰ διασώ-
σωσιν οἱ Ἕλληνες τὸν νεκρὸν καὶ τὰ ὄπλα τοῦ Ἀχιλλέως. Ἀμ-
φοτέρως δὲ τὰς σκηνὰς ταύτας, τὸν τε ἀγῶνα ὄνλ. περὶ τὸν νε-
κρὸν τοῦ ἥρωος καὶ τὴν συχνάκις ἀναφερομένην σωτηρίαν τοῦ
σώματος κατὰ τὴν περὶ τῶν ὄπλων συναφθεῖσαν δεινὴν πάλιν,
ἀπληθάντισαν ἔργα τῆς κλασικῆς τέχνης· καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν
σκηνῶν διηγωνίσθη ἐν τῷ συμπλέγματι τοῦ αἵματος τοῦ ἐν Αἰ-
γίνῃ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ δὲ δευτέρα ἐν ἔργῳ γλυπτικῆς μεγίστης
ἀξίας. Καὶ ἤδη ἀλλεπαλλήλως θρηνοῦσιν οἱ Ἕλληνες καὶ κό-
πτονται, διότι μόλις εἶχον κινεῖσθαι τὸν νεκρὸν τοῦ Ἀντιλόχου
καὶ οἰδύρονται αὖθις τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐξέρχονται δὲ
ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἡ Θέτις καὶ αἱ Νηρηίδες, αἵτινες
θρηνοῦσιν ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ τοῦ υἱοῦ τῆς βασιλίδος αὐτῶν. Οἱ δὲ
Ἕλληνες, ἀκούσαντες τῆς θείας αὐτῶν φωνῆς, οὕτω καταπλήσ-
σονται καὶ ταράσσονται, ὥστε πάντες ἠθέλον βεβαίως τραπῇ εἰς
φυγὴν, ἂν μὴ συνεκράτει αὐτοὺς καὶ ἀνεχαίτιζεν ὁ πεπειραμένος
γέγων Νέστορ. Ἀρχονται ὅθεν θρηνοῦσαι αἱ θαλάσσαι αὗται δυ-
νάμεις μετὰ τῆς Θέτιδος περὶ τὸν νεκρὸν ἥρωα, ὃν περιβάλλουσι
πολυτελεῖ ἐσθῆτα καὶ, ὅτε προσελθοῦσαι ἔλαβον μέρος εἰς τὸν
κορμὸν καὶ αἱ ἐννέα Μοῦσαι, τότε δὴ οὐδεὶς τῶν θνητῶν ἠδυνή-
θη νὰ παραμεινῇ ἀδάκρυτος. Ἐπτά καὶ δέκα ὅλας ἡμέρας τε καὶ
νύκτας παρετάθη ὁ θοῖνος οὗτος τῶν τε θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων,
τὴν δὲ ὀγδόην καὶ δεκάτην ὁ νεκρὸς κατεκάν ἐν μέσῳ θυσιῶν
πολλῶν καὶ μεγίστης πολεμικῆς περὶ τὴν πυρὰν ποιητῆς. Τὴν δὲ
ἀκόλουθον πρωΐαν ἐναπετέθη ἡ κόνις τῶν ὀστέων ἐντὸς χρυσοῦς
κάλπης,¹ ἣν φιλοτεχνήσας ἐδώριστο ὁ Ἥφαιστος τῷ Διονύσῳ,
ὅστις προδόνεγκεν αὐτῇ τῇ Θέτιδι. Ἐν τῇ κάλπῃ ταύτῃ θύνα-
νεμῖν ἡ κόνις Ἀχιλλέως καὶ Πατρόκλου καὶ χωριστὰ πάλιν ἐτέ-

1. Ὅμοιαν σκηνὴν ἴδε Ὀδυσ. Ω, 40 ἐφεξῆς. πρβλ. Ὀδυσ. Ε, 309,
ἐνθα ὁ Ὀδυσσεύς, ὢν ἐπὶ τῆς σχεδίας αὐτοῦ, ἔχει ὑπ' ὄψει τὸν ἀγῶνα
τούτον καὶ ἐκφράζει εὐχὴν νὰ μὴ ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ζωσὶ τὴν ἡμέραν ἐκεί-
νην, καθ' ἣν ἐπέρριψαν πλεῖστοι Τρῶες «χαλκήρεα δούρα» κατὰ τοῦ
Πηλεΐδου θανόντος: «ἤματι τῷ ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δούρα Τρῶες
ἐπέρριψαν περὶ Πηλεΐδου θανόντι».

2. F. G. Welcker: Alte Denkmäler: Götting, 1849—64, I. σ.
44 ἐφεξῆς, Akad. Kunstmus. zu Bonn σ. 75 ἐφεξ. J. Overbeek: Gal-
lerie herois. Bildw. κτλ. σ. 537 ἐξῆς. L. Ulrichs: Über die Gruppe
des Pasquino, Winckelmannsprog. Bon. 1867. O. Donner: An-
nales de l'Inst. 1870 σ. 75 ἐξῆς. Πρὸς δὲ καὶ εἰκόνας ἐπὶ ἀγγείων τὰς
αὐτὰς περιελάμβανον σκηνάς.

3. «Ἀμφιφορέως» Ὀδυσ. 24, 74.

θη ἐν τῇ αὐτῇ ἀμφιθέτῳ ψιάλῃ» ἡ κόνις τοῦ Ἀντιλόχου, ὃν ἐτίμα ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ἡγάπα ἄετοχα ἀπάντων τῶν ἄλλων ἐτάρων «μετὰ Πάτροκλον γε θανόντα»¹. Πρὸς τιμὴν δ' αὐτῶν ἀνυψώθη εἰς μέγας παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλανοπόντου τύμβος, ὅστις, τηλεφανὴς καὶ περιδλεπτός ὢν, ἐμαρτύρει περὶ τῆς δόξης τῶν Δακιδῶν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Πάντα ταῦτα ἀφηγεῖται ἡ Ὀδυσσειὰ, ἥτις ἀποδέχεται ἅμα καὶ τὸν Ἀχιλλεὺς κατελθόντα εἰς τὸν Ἄδην, ὡς κατήλθον καὶ τόσοι ἄλλοι ἦρωες καὶ πλεῖστοι θνητοί². Τοῦναντίον δὲ ἡ μετὰ ταῦτα ἐννοία περὶ ἠρώων καὶ τῆς εἰς αὐτοὺς ἀπονεμομένης λατρείας ἐστὶ μᾶλλον ἐξυψώσε καὶ ἀπνηθανάτισε τὴν μνήμην τῶν περὶ ὧν πρόκειται ἠρώων. Οὕτως ἡ Αἰθιοπὶς ἀνέφερεν, ὅτι ἡ Θέτις δὲν ἐπέτρεψε νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρὸς τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἀπαγαγούσα αὐτὸ ἀπὸ τῆς πυρᾶς μετήνεγκεν ἀδεία τῶν θεῶν ἀπάντων καὶ τῶν δαιμόνων εἰς τὴν νῆσον Λευκὴν³ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἰστροῦ κειμένην, ἐνθα ἔγεραίρετο καὶ ἐτιμᾶτο ὁ Ἀχιλλεύς ὑπὸ τε τῶν πλεόντων τὸν Πόντον καὶ τῶν περιοικούντων ἑλλήνων ἀποίκων ὡς ὁ διαπρεπέστερος ἦρως καὶ «Ποντάρχης». Ἡ δὲ τιμὴ αὐτῆς, ἡ ἀποδιδόμενη εἰς αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ, ἐξεδηλοῦτο καὶ δι' ἀγώνων καὶ θυσιῶν καὶ ἀναθημάτων⁴. Ἡ λατρεία δὲ αὕτη ἐν τῇ περὶ τὸν Εὐξείνιον ἐκείνην χώρα ἐξεπληγάσεν ἰσως ἐξ ἄλλης τινὸς ἀρχαιοτέρας λατρείας, ἀπονεμομένης πρότερον τῷ ἠρωϊ κατὰ τὸν Ἑλλανοπόντον καὶ ἐν Μιλήτῳ, ἥς τό τε ἐμπόριον καὶ αἱ ἀποικίαι, αἱ ἐνωρίτατα ἦδον κατὰ τὰ παράλια ἐκεῖνα ἰδρυθεῖσαι, εἶχον βεβαίως συντελέσει τὸ πρῶτον ὅπως μετατραπῇ ὁ δυσώνυμος Πόντος εἰς Εὐξείνιον. Ἄλλοι ποιοῦναι ἀναφέρουσιν ἀντὶ τῆς προκειμένης νήσου τὴν νῆσον τῶν Μακάρων, ἥτοι τὸ Ἠλύσιον πεδῖον, πρὸς τὰ δυτικὰ πέρατα τῆς γῆς κείμενον, ἐνθα μεταβαίνουσιν οἱ ἦρωες μετὰ θάνατον καὶ ὅπου φέρουσι καὶ τὸν Ἀχιλλεὺς ἐπ' αὐτῆς, ἡ ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν Εὐξείνιον Λευκῆς μετὰ τῆς Μηδείας, ἡ μετὰ τῆς Ἰφικενείας, ἡ τῆς Ἑλένης, ἥτις συνοικεῖ, κατὰ Πausanίαν,⁵ μετὰ τοῦ Ἀχιλλεύος, τοῦ γενναιοτέρου πάντων τῶν ὑπὸ Ἴλιον ἐλθόντων ἠρώων, ὅστις ἔλαβε τὴν βραυτοτάτην ταύτην τῶν γυναικῶν, τὴν ἀφορμὴν τοῦ πολέμου, ὡς βραβεῖον πολέμικῆς ἀνδρείας. Κατ' ἄλλων δὲ παράδοσιν, ἐτιμᾶτο ὁ ἦρως καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τῆς

μητρὸς Θέτιδος καὶ τῶν Νηρηίδων οὐ μόνον παρὰ τὴν Σηπιάδα ἄκραν ὑπὸ τὸ Πήλιον ὄρος, τόπον, ὃν περιβόητον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα κατέστυθεν ὁ πρὸς τὸν ἦρωα ποῦτον ἔρος τῆς Ἀστυδαμείας, συζύγου τοῦ βασιλέως Ἰωλκοῦ Ἀκάστου, ἀλλὰ καὶ ἐναχοῦ τῶν παραλίων ἐκείνων καὶ ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν. Ἡ τέλος ἐν πολλαῖς χώραις καὶ πόλεσιν ἡ θυνήθως πρὸς ἄλλους ἦρωας ἀποδιδόμενη λατρεία καὶ ὁ σεβασμὸς μετηνέχθη ὀριζόμενος ἐπὶ τὸν ἦρωα τοῦτον, ἐξ οὗ καὶ διεφημίσθησαν ὕστερον τὰ μέρη ταῦτα ἐνεκα τῆς λατρείας ταύτης καὶ πασίγνωστα κατέστησαν.¹ Ἐν δὲ τοῖς ἔργοις τῆς ἀρχαίας τέχνης παρίστατο ἀείποτε ὁ Ἀχιλλεύς ὡς ἦρως νεαρός, ὥρατος, μὲ ἀκμαίαις δυνάμει, εὐμύκης καὶ ἐλαφρὸς τὸ σῶμα.²

Μετὰ τὴν κηδείαν ἐγένοντο εἰς τιμὴν τοῦ πεσόντος ἠρώος ἀγῶνες ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ, εἰς οὓς ἔλαβον μέρος οἱ ἄριστοι τῶν Ἀχαιῶν καὶ καθ' οὓς ἡ Θέτις ἀπένευμε βραβεῖα περικαλλέστατα καὶ πολυδαπανώτατα,³ εἰς τὰ ἐπικολούθησεν ἡ περὶ τῶν ὀπλων τοῦ Ἀχιλλεύος δίκη, ἐφ' ὧν εἶχον ἀξιώσεις πρὸ πάντων οἱ δύο ἄριστοι μετὰ τὸν Ἀχιλλεὺς ἦρωες, ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Τελαμῶνιος Αἴας. Συνέστη λοιπὸν ἐπὶ τούτῳ δικαστήριον καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ Ὀδυσσεύς μετὰ τοσαύτης λεκτικῆς δεινότητος ὁμίλησεν, ὥστε ἐκέρδησε τὴν νίκην, νίκην ὀλεθρίαν, ἣν ὁ αὐτὸς εὐχεται νὰ μὴ εἶχε νικῆσει ποτὲ ἐπὶ τοιούτῳ ὁλῳ⁴ καὶ ἥς ἐπακολούθημα φέρεται τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ Αἴαντος καταστρέψαντος, ὡς γνωστόν, αὐτῇ χειρὶ τὸ ζῆν, διότι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὸ αἰσχρὸ τῆς ἀποτυχίας αὐτοῦ, ὅστις ἦτο ἀναμφιβόλως ὁ ἀνδρειότερος ὅλων τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὸν Ἀχιλλεὺς. Ἀλλ' ἂν ὁ Αἴας ἦτο ἀνδρεῖος, καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ὅμως δὲν ὑπελείπετο αὐτοῦ ὅσον ἀφορὰ εἰς τὴν ἀνδρείαν καὶ διαρκούσης τῆς πάλης, τῆς περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ πεσόντος ἠρώος μεταξὺ τῶν δύο ἐχθρῶν στρατοπέδων συναφθείσης, μεγάλως συνετέλεσε διὰ τῆς προσωπικῆς του ἱκανότητος πρὸς εὐτυχῇ ἐκβασίν τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκτός δὲ τούτου ἦν συνετώτερος ὁ Ὀδυσσεύς καὶ περὶ τὸ πεθεῖον δεινότερος, ἢ ὁ Αἴας· αἱ δὲ ἀρεταὶ αὗται ὡς καὶ ἡ ἀνεξάντλητος τοῦ ἀνδρός εὐψυχία καὶ τὸ πολυμήχανον πολλῶν πλέον συνεβάλλον εἰς ἐπιτυχῇ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἐκβασίν, ἢ ἀπλῶς ἡ δύναμις μόνον καὶ ἡ ἀνδρεία. Μάλιστα δὲ ὑπὸ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐποψίν ἦλθεν εἰς λόγους μετὰ τοῦ Ἀχιλλεύος μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου, ἰσχυρίζομενος ὁ Ὀδυσσεύς, ὅτι ἡ Τροία διὰ τῆς συνέσεως μόνον καὶ στρατηγιάτος τινος, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς ἀνδρείας, ἦν ἐλε κυριευθῇ.⁵ Ἡ δ' ἀμφισβήτησις αὕτη ἐγένετο πρὸς μεγάλαν καὶ ἐνδομυχον τοῦ Ἀτρείδου χαρὰν, προγινώσκοντος ἐκ χρησμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅτι τὸ τέλος τῆς Τροίας δὲν ἔμελλε νὰ ἐπιβραδύνῃ πολὺ μετὰ τὸ νεῖκος τοῦτο τῶν ἀρίστων Ἀχαιῶν.⁶ Ἐνεκα δὲ

1. Ὀδυσ. 24, 78—79.

2. 24, 43—84.

3. Ὀδυσ. 11, 467, ἐνθα παρουσιάζεται ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ Πάτροκλος καὶ ὁ Ἀντίλοχος, καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ καὶ συγχρόνως, ὡς τέταρτος δὲ προσέρχεται Αἴας ὁ Τελαμῶνιος. Τὸν χρόνον τῶν Μουσῶν περὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἀχιλλεύος ἀναφέρει καὶ ὁ Πίνδαρος Ἰσθμ. 7, 59 «τὸν μὲν (Ἀχιλ.) οὐδὲ θανόντα ἀοιδὰ ἔλιπον, ἀλλὰ οἱ παρὰ τε πυρὰν τάφον θ' Ἑλικώνια» παρθένοι στάν, ἐπὶ θοῖνόν τε πολύφραμον ἔχευαν». Τὸν δὲ χρυσὸν ἀμοφορέα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Διόνυσος τῇ Θέτιδι πρὸς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ θρακικοῦ βασιλέως Λυκούργου, πρβλ. Σχολ. Ὀδυσ. 24, 74. Τζέτζ. Λυκούργ. 273.

4. Ἡτις κατὰ Πausanίαν 3, 19, 41 κειμένη κατὰ τοῦ Ἰστροῦ τὰς ἐκβολὰς περιέχει ἱερὰ Ἀχιλλεύος καὶ καλεῖται Λευκὴ, ἥς ὁ περίπλους σταδίων εἴκοσι, καὶ αὕτη δὲ «δασεῖα ὕλη πᾶσα καὶ πλήρης ζώων ἀγρίων» καὶ ἡμέρων, καὶ ναὸς Ἀχιλλεύος καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῇ.

5. Ἡδὲ ὁ Ἀλκαῖος ὠνόμασε τὸν Ἀχιλλεὺς βασιλεῖα Σκυθῶν ἰδ. ἀπόσπ. 49. Περὶ δὲ τῆς νήσου Λευκῆς ὡς ἱερᾶς ἰδ. Πίνδ. Νεμεον. 4, 49. «ἐν δ' Εὐξείνῳ πελάγῃ φαεινὴν Ἀχιλλεὺς νᾶσον (ἔχει δηλ. πατρίαν)». Εὐριπ. Ἰφιγ. ἐν Ταυρ. 435. «τὰν πολυόρμιθον ἐπ' αἴαν, Λευκάν... Ἀχιλῆος... Εὐξείνιον κατὰ Πόντον». Πλίν. 36, 26, ὅστις εἶδεν ἐν πρώμῃ σύμπλεγμα τοῦ Σκόπας, ὁ καὶ περιγράφει. Πρβλ. Köhler: Sur les îles et la course d'Achille: Memoires de l'Academie de St Petersburg 10, 581—819. A Boeckh: Corpus inscript. graec. 2, σ. 87 ἀριθ. 2076, 2077, 2080 2096 b-f. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν Κιμμέριον Βόσπορον ὑπῆρχε κατὰ Στράβ. 11, 494, ἱερὸν Ἀχιλλεύος.

6. Τὰ περὶ Μηδείας ἰδ. Ἀπολ. 4, 814 Σχολ., ὅστις ἐπεριδεσται ἐπὶ τῶν εἰδήσεων τῶν ποιητῶν Ἰβόλου καὶ Σιμωνίδου. Περὶ τῆς Ἰφικενείας ἰδ. Ἀντων. 27 κατὰ Νίκανδρον καὶ Εὐστάθιον εἰς Διονύσιον τὸν Περιηγητὴν 306. Ἀμφότεροι δὲ οἱ συνδυασμοὶ οὗτοι ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Πόντου. Περὶ τῆς Ἑλένης ἐπιθ. Πausan. 3, 19, 13 καὶ Φιλοστρ. Ἐρ. 745. Τὸ δὲ μῦθευμα Πτολεμαίου Ἡρακλείωνος περὶ Εὐφορίωνος, πτερωτοῦ υἱοῦ Ἑλένης καὶ Ἀχιλλεύος εἶνε πάντως καθαρά ἐπινόησις αὐτοῦ τούτου. πρβλ. Hercher N. Jahrb. für Philolog. Suppl. 1, 281.

7. 3, 19, 13. «Ἑλένην δὲ Ἀχιλλεὺς μὲν συνοικεῖν...»

1. Ἐν τούτοις πάντων τῶν ἱερῶν τούτων σπουδαιότερον ἦν τὸ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐνθα οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Μυτιληναῖοι βαθυμήδον καὶ κατ' ὀλίγον καθιέρωσαν μικρὸν τινα τόπον ὡς Ἀχιλλεῖον καὶ ὅπου τακτικῶς προσεφέροντο ἐναγίσματα τοῖς νεκροῖς οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Ἰλίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἄλλων λαῶν εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ἰδίως δὲ ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν. Πρβλ. Στράβ. 13, 596—600. Πλίν. Natur. Hist. 5, 125. Φιλοστρ. Ἐρ. 742. Ἐνταῦθα λέγεται ὅτι ἐπεφάνη ὁ ἦρως ἐν πάτῃ τῇ λάμψει τῶν ὀπλων αὐτοῦ εἰς τὸν Ὀμηρον, ὅστις ἐνεκα τούτου ἐτυφλώθη. Πρβλ. A. Westermann: Biographi: Brunswig 1845 σ. 31, 20. Ἡ λατρεία ἡ ἐπὶ τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας τῇ Ἀχιλλεῖ ἀπονεμομένη, ἣν ἰδιαζόντως ἐξαίρει ὁ Κικέρων: De nat. Deor. 3, 18, 45 συναντῇ ἀναμφιβόλως τῇ ἐν τῇ νήσῳ Κῷ ἀσκουμένη λατρεῖα τῶν Αἰακιδῶν, περὶ ὧν ἐπιθ. O. Müller Σχολ. εἰς Κικέρωνα. Göttingen 1838. Περὶ ἱεροῦ Ἀχιλλεύος ἐν τοῖς περίεξ τῆς Σπάρτης, εἰς ὃ οἱ μέλλοντες νῆγωνισθῶσιν ἐκ τῶν ἐφ' ἑθῶν προσέφερον θυσίαν πρὸ τῆς μάχης ἰδ. Πaus. 3, 20, 8. Περὶ δὲ κενοταφίου τοῦ αὐτοῦ ἠρώος ἐν τῷ ἐν Ἠλίδι γυμνασίῳ μετὰ πανηγύρεως, καθ' ἣν κόπτονται αἱ Ἡλείαι γυναῖκες ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀχιλλεύος ἰδ. τὸν αὐτὸν Πaus. 6, 23, 3. Ἐν δὲ Ἠλείῳ ἐτιμᾶτο ἡ μνήμη τοῦ ἠρώος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀσπέτου», Πλουτ. Πέρ. 1. Περὶ ἄλλων ἱερῶν ἣ μνημείων ἐν τοῖς περίεξ τῆς Σμύρνης τόποις ἐν τῇ παραλίᾳ Μεσσήνης, ἐν Τάραντι καὶ ἐν Σικελίᾳ ἐπιθ. Στέφ. Βυζ. «Ἀχιλλεῖος δρόμος» καὶ Ἀριστοτ. Mirab. 106.

2. Πρβλ. L. Ulrich's: Ueber die Gruppe des Pasquino σ. 35. ἐξῆς.

3. Ὀδυσ. 24, 90.

4. Ὀδυσ. 11, 548.

5. Ὀδυσ. 8, 75—82.

τῆς φιλονεικίας ταύτης ἀποχωροῦσιν οἱ Αἰακίδαι, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον καὶ ἡ πανουργία τοῦ Ὀδυσσεὺς θριαμβεῖ καὶ στεφανοῦται, καίτοι πάλιν ὁ μῦθος ἄλλως πως ἡτιολόγησεν, ὥς ἐπόμενον ἦτο, τὴν νίκην ἐκείνην τοῦ Ὀδυσσεὺς. Ἡ Ἀθηνᾶ δὴλ. καὶ οἱ αἰχμάλωτοι ἐκ τῶν Τρώων ἐξήνεγκον ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσεὺς τὴν ἐτυμολογίαν αὐτῶν μετὰ τὴν διαδικασίαν, ὥς τοῦτο ρητῶς φέρεται ἐν παρεγγεγραμμένῳ τινὶ στίχῳ τῆς Ὀδυσσεΐας¹ καὶ ὅπως καὶ ὁ Ἀρκτίνος διεσκεύαζε πιθανῶς ἐν τῇ «Αἰθιοπιδί» αὐτοῦ τὸν μῦθον, ἀφοῦ καὶ ἡ μικρὰ Ἰλιάς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον περιέπου παρίστανει τὴν διαδικασίαν γενομένην, διὰ διαλόγου δὴλ. Τρωάδων γυναικῶν, αἵτινες ἐπίτνδεν καιροφύλακτοῦσιν ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πολιορκουμένης πόλεως· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἐγκαίρως παραγενομένη ἡ Ἀθηνᾶ, κατάρθωσε νὰ δοθῇ ἡ τελευταία καὶ ἀποφασιστικὴ λέξις ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσεὺς.² Ὡσαύτως ἐφέρετο ἦδη ἐν τῇ Αἰθιοπιδί ἡ εἰδησις ὅτι ὁ Αἴας εἶχεν ἀποβάλλει τὰς φρένας, καὶ τὴν ἀλλοφροσύνην ταύτην τοῦ ἥρωος πρώτος ἀνεκάλυψεν ὁ Ἀσκληπιάδης Ποδαλείριος, ὁδηγῶν εἰς τοῦτο ἐκ τῶν φλογερῶν τοῦ παθόντος ὀφθαλμῶν· ἐν δὲ τῇ μικρᾷ Ἰλιάδι παρίστανται ἐκφανέστερον ἡ παραφροσύνη αὐτοῦ, ἥτις τὸν παραφέρει εἰς σφαγὴν κατὰ τοῦ ποιμνίου, νομίζοντα ὅτι ἐκδικεῖται οὕτω κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Πρὸς δὲ τούτοις τὴν αὐτὴν μυθικὴν ὑπόθεσιν ἐπραγματεύθη καὶ ὁ Αἰσχύλος, ἀφορῶσαν εἰς τὰ περὶ τῆς τύχης τοῦ Αἴαντος καὶ τοῦ ὁμοπατρίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Τεύκρου, ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὸν προκείμενον μῦθον ἀπὸ τῆς περὶ τῶν ὄπλων δίκης μέχρι τῆς εἰς τὴν πατρίδα ἐπανόδου τοῦ Τεύκρου.³ Ἀλλὰ καὶ ὁ Σοφοκλῆς περὶ τὸν αὐτὸν ὁμοίως ἡσυχολήθη μῦθον ἐν τῇ σωζομένῃ ὁμωνύμῳ τῷ Αἴαντι τραγῳδίᾳ αὐτοῦ ὥς καὶ ἐν ἄλλαις μετ' αὐτῆς σχετιζομέναις. Τί δ' ἐπράξεν ὁ Αἴας ὅπως ἀξιοῦται τοιαύτης τινὸς τιμωρίας, οἷα παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ φέρεται; διπλοῦν εἶνε τὸ ἐγκλημὰ του. Πρῶτον, ὅτι προσέβαλε τοὺς θεοὺς κατὰ τὴν ἐκ Σαλαμίνος εἰς Τροίαν ἀναχώρησιν, εἰπὼν τῷ συμβουλευσάντι πατρὶ νὰ ἐπικαλῆται πάντοτε κατὰ τοὺς ἀγῶνας τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, ὅτι αὐτὸς καὶ ἄνευ τοιαύτης βοήθειας εἶχεν ἐδραϊὰν πεποιοῦσιν ὅτι θὰ ἐκλείετο. Δεύτερον δὲ προσέβαλε καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, ἐπιχειρήσασαν νὰ παροτρύνῃ αὐτὸν καὶ συμβουλευσάντι ἐν Τροίᾳ, εἰπὼν αὐτῇ αὐθαδῶς εἰς ἄλλους καὶ οὐχὶ εἰς αὐτὸν ν' ἀποτείνῃ παροτρύνσεις καὶ νουθεσίας.⁴ Αὐτὸς δὲ εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν οὐ μόνον κατὰ τὴν περὶ τῶν ὄπλων κρίσιν ἠττήθη, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς δεινῶς δι' ἀλλοφροσύνης ἐτιμωρήθη, καθ' ἣν στιγμὴν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐξέρχεται τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ὅπως ἐκδικηθῇ κατὰ τῶν Ἀτρεϊδῶν καὶ τοῦ Ὀδυσσεὺς, οὕτως ὥστε, ἀντὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ ποιμνίου. Μετὰ δὲ τὸ δεινὸν τοῦτο πάθημα ἀδυνατεῖ πλέον νὰ ἐπιζήσῃ ὁ ὑψηλόφρων καὶ ὑπερῆφανος ἥρωας καὶ διὰ τοῦτο πίπτει ἐπὶ τοῦ ξίφους, ὃ ἐφέρε δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἑκτορος, δι' οὗ νῦν ὥς δώρου ἀνδρὸς δυσμενεστάτου ἀφαιρεῖται καὶ καταστρέφει τὸ ζῆν.⁵ Ἐν τούτοις ἡ τιμὴ καὶ ὁ σεβασμὸς ὁ εἰς τὸν ἥρωα τοῦτον ἀπενεμόμενος ἐν τε τῇ Ἀττικῇ καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, μεθ' ὅλον τὸ οἰκτρὸν τέλος, ὃ ἔλαβεν, ἀνῆλθον εἰς ὑψίστον λατρείας σημεῖον,⁶ καλλιτέχναι δὲ διακεκριμένοι ἐπιμελῶς ἡσυχολήθησαν εἰς παρὰ-

στάσιν τοῦ ὀλεθρίου τούτου δράματος καὶ τῆς ὀδυνηρᾶς καταστροφῆς,¹ ἥτις ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἐπὶ τὸ ρωμαϊκὸν μετῴνηται θέατρον, ἐνφ' ἧ παρὰ τῷ λαῷ πίστις ἀνεύρισκε κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ὅτε τὸ πρῶτον ἀρχεῖται ἀναφαινόμενον ἐν τῇ βλαστήσει τῆς γῆς τὸ ἄνθος ὑάκινθος, τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος Αἴαντος καὶ τὴν ἐκφρασίαν τοῦ πόνου αὐτοῦ «αἰαί», ἐξ οὗ Αἴας.²

Π. Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. Φ.

Καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου Μοναστηρίου.

ΚΑΜΙΛΛΟΥ ΦΛΑΜΜΑΡΙΩΝΟΣ

ΑΣΤΡΩΑ ΟΝΕΙΡΑ

(Διήγημα).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΠΕΡΟΣ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμὸν 4).

III.

ΕἶΝΑΙ Ἡ ΜΗ ΕἶΝΑΙ.

Ἀκριβῶς ἡ φάσις αὕτη τοῦ διανοητικοῦ του βίου ἦτο ἡ συνάψα σθενῶς τὰ δύο ὄντα. Εὐτυχῶς ἡ Ἰκλέα ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἀνοίξεως τοῦ βίου της· ἀνοικομένη εἰς τὸ φῶς τῆς ζωῆς, ψαλτήριον ἀνακροῦν ὅλας τὰς ἀρμονίας τῆς φύσεως, τὸ ὥραϊον πλάσμα τοῦ Βορρᾶ, ὠνειροπόλοι ἀκόμη ἐνίοτε τὰς νηρηίδας καὶ τὰ φαντάσματα τοῦ τόπου της, τοὺς ἀγγέλους καὶ τὰ μυστήρια τῆς χριστιανικῆς θρησκείας δι' ὧν ἐβαυκαλίζετο κατὰ τὴν παιδικὴν της ἡλικίαν· ἀλλ' ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ εὐπιστία τῶν πρώτων ἡμερῶν δὲν ἐπεσκότισαν τὸ λογικόν της. Ἐσκέπτετο ἐλευθέρως. Ἀνεζήτει μετ' εἰλικρινείας τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐλυπεῖτο μὲν ἴσως ὅτι δὲν ἐπίστευε πλέον εἰς τὸν Παράδεισον τῶν ἱεροκηρύκων, ἀλλ'

Αἰακίδου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀπονεμομένης αὐτῇ ἐν τε Ἀθήναις καὶ ἐν ἄλλαις χώραις λατρείας. Πρβλ. Πίνδ. Νεμεον. 7,26 ἐξῆς, 8,23 ἐφεξῆς, Wecker: Kleine Schriften zur griechischen Litteratur geschichte 1844. 2, 291. Περὶ Αἰαντείου κατὰ τὸν Ἑλληνισμὸν, παρ' οἱ Ρόδιοι ἱδρυται ὁμώνυμον κώμην καὶ ὅπερ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ Ἀχιλλεῖον, τὸ κείμενον ἐπὶ τῆς καταντικρῆς πλευρᾶς τοῦ ἀρχαίου ὄρου, ἐν ᾧ ἐστῆθυσεν τὰ πλοῖα κατὰ τὰ Τρωικά, βλέπε Στράβωνα 13,525, Πλίνιον Natur. Histor 5,125 καὶ Πausaniam 1,35,4. Ὁ τελευταῖος τῶν συγγραφέων τούτων ἀφηγεῖται τὸν μῦθον, ὃν ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν μετὰ ταῦτα κατοίκων τῆς χώρας ἐκείνης καὶ δὴ τῶν Αἰολέων, τῶν ὕστερον οἰκησάντων τὸ Ἰλίον, ὅτι τὰ ὄπλα τοῦ Ἀχιλλεὺς ἐξηνέχθησαν ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Αἴαντος μετὰ τὸ ναυάγιον, ὃ ὑπέστη ὁ Ὀδυσσεύς. Περὶ δὲ τῶν παρ' Ἀθηναίους καὶ Σαλαμινίους τιμῶν, τῶν ἀποδιδωμένων πάλαι τῷ Αἴαντι, ἴδε Pausaniam 1,35,3.

1. Τὴν περὶ τῶν ὄπλων τοῦ Ἀχιλλεὺς κρίσιν ἔγραψαν ἐν εἰκόσιν ὁ Παρράσιος καὶ ὁ Τιμάνθης. Περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ γλυπτικῇ τέχνῃ διασωζομένων παραστάσεων τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἴδ. J. Overbeck: Gallerie κτλ. σ. 563 ἐξῆς, Lübbert Ann. d. Inst. 1865, 82 ἐφεξῆς. Τὸν δ' Αἴαντα παραφρονοῦντα ἔγραψεν ὁ Τιμόμαχος. Πρβλ. O. Jahn Bilderchronik κτλ. σ. 29, Stephani: Comptesrendus 1869, σ. 44 ἐξῆς. Περὶ δὲ τῶν παραστάσεων αὐτοκτονούντος Αἴαντος ἴδε Heydemann ἐν τῇ ἀρχαιολογ. ἐφημερίδι 1871 σ. 60. ἐξῆς.

2. Εὐφορίων παρὰ Meineke: Alexandrina 69, 123. πρβλ. Ὁβ.δ. Μεταμορφ. 13. 394. Πλίνιον Natur. Histor. 21, 66, Pausan. 1, 35, 4. «Λέγουσι δὲ οἱ περὶ τὴν Σαλαμῖνα οἰκοῦντες, ἀποθανόντος Αἴαντος τὸ ἄνθος σφίσιν ἐν τῇ γῇ τότε φανῆναι πρῶτον· Λευκὸν ἐστὶν ὑπέρυθρον, » κρίνου καὶ αὐτὸ ἔλασσαν καὶ τὰ φύλλα· γράμματα δὲ ἔπασιν οἷα τοῖς » ὑακίνθοις καὶ τούτῳ ». Πρβλ. Καὶ Σοφοκλ. Αἴαντος στίχ. 430, ἔνθα συνάπτεται τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος τῆς τραγῳδίας μετὰ τοῦ αἰαί καὶ αἰαί εἰν.

1. Ὀυσ. 11,547. «Παῖδες δὲ Τρώων ἐδίκασαν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη», ὃν ὅμως στίχον ἐξοβελίζει ὁ Ἀρίσταρχος, διότι ἡ τροπή, ἣν δίδει ὁ στίχος οὗτος εἰς τὸν μῦθον προσιδιάζει εἰς τοὺς Κυκλικούς. Πρβλ. τὸν Σχολιαστὴν.

2. Ἀριστ. Ἰπ. 1656 Σχολ.

3. Περὶ τὸν μῦθον τοῦτον στρέφονται τρία τοῦ Αἰσχύλου δράματα «Ὀπλων Κρίσις», «Θρηῖσαι», ἔνθα τὸ ξίφος τοῦ Αἴαντος ἐν τῇ πρώτῃ ἀποπεῖρα τῆς αὐτοκτονίας κάμπτεται μέχρι οὗ δαίμων τις ὑποδεικνύει αὐτῷ τὴν καταλλήλην θέσιν, ἣν ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ τὸ σῶμα πίπτον ἐπὶ τοῦ ξίφους. Τρίτον δράμα πραγματευόμενον τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν φέρονται «αἱ Σαλαμίνιαι». Ἰδ. G. Hermann: Opuscula, 7,362—387. Ἐκ δὲ τῶν ρωμαίων ποιητῶν τὸν αὐτὸν μῦθον ἐπραγματεύσαντο ὁ Ἑννιος, ὁ Πακὺβιος, ὁ Ἀττιος καὶ ἄλλοι.

4. Σοφοκλ. Αἴας 660 ἐξῆς.

5. Σοφοκλ. Αἴας 661 ἐξῆς, 756 ἐξῆς, 815 ἐξῆς 1026 ἐξῆς.

6. Κατὰ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα τὸ σῶμα τοῦ Αἴαντος δὲν κατεκάλυπτο ἐνεκα διαταγῆς τοῦ σφόδρα ἐξοργισθέντος Ἀγαμέμνονος. Πρβλ. Εὐστάθιον εἰς Ἰλιάδα 285,34, Ὁράτιον Sat. 2, 3, 187 ἐφεξῆς. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐπεκράτησε βαθυμῶδὴ εὐνοϊκωτέρα ὑπὸ τῆς μνήμης τοῦ ἥρωος γνώμη μορφωθείσα οὐ μόνον δυνάμει τῆς ὑψηλῆς καταγωγῆς αὐτοῦ ὡς